ADLİ OLGUDAN ÖRNEK ve DELİL NASIL ALINIR? NEREYE GÖNDERİLİR?

Dr. Beytullah Karadayı (Ph.D,Bio)
Dr. Melek Özlem Kolusayın (Ph.D,Bio)

İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp AD.

Örnek ve Delillerin Alınması

Beden Muayenesi (CMK Madde 7,76)
Örnek Alma (CMK Madde 8,76)

- Kişiden biyolojik ve kimyasal incelemeler yapılabilmesi amacıyla biyolojik materyal alınabilmesi ve gönderilebilmesi için Mahkeme ve Cumhuriyet Savcılıkları onayı gereklidir.

- Gecikmesinde sakınca olan durumlarda, kişinin aydınlatılmış onamı varsa materyal alınıp uygun koşullarda bekletilmeli ve yasal bildirim yapılmalıdır.

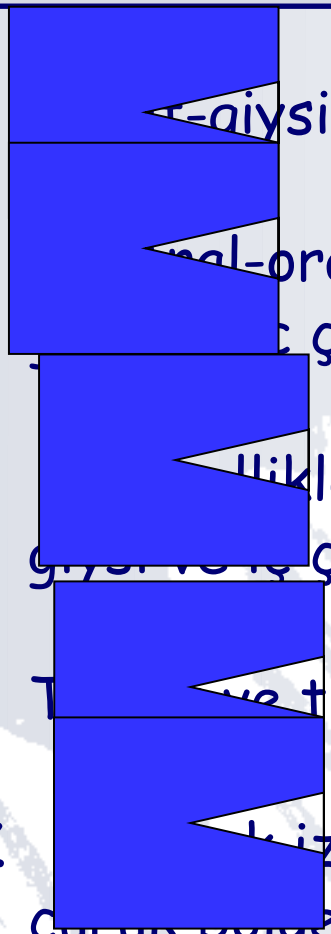
Şüpheli,sanık ve mağdurun iç beden muayenesi ve örnek alınması (Yönetmelik Madde 4 ve 6)

- İç beden muayenesi Hekim
- Örnek alınması Hekim/ hekim gözetiminde sağlık personeli n yapılmalıdır.
- Alkol muayenesi için kan örneği alınmasına ilişkin hükümler ayrı kanun maddesi ile düzenlenmiştir.

Biyolojik Delil Niteliği Taşıyabilecek Örnekler

- **Kan** (eski ve yeni kan lekeleri, periferik kan, serum ve plazma)
- **Vücut sıvıları** (tükürük ve burun akıntısı)
- **Sperm**
- **Anal- vajinal sürüntü ve sıvılar**
- **Saç-kıl**
- **İdrar – gaita**
- **Kemik-doku-organ parçaları.**

Biyolojik Materyallerin Olası Yerleri

KAN -giysi ve iç çamaşır

SPERM al-oral-vajinal bölgelerde,
çamaşır

SAÇ-KIL likle pubik bölgelerde,
çamaşır

DOKU tırnak altlarında

TÜKÜRÜK izleri, ağız ve dudaklarda,
eleri boyun, göğüslerde vb.

Biyolojik Delil Toplama Kitleri

Pens, Pipet, makas, neşter, flaster, pamuk, gazlı bez, delil zarf ve poşetleri,tırnak makası, tebeşir, serum fizyolojik, şırınga, UV ışık kaynağı, svaplar v.b.

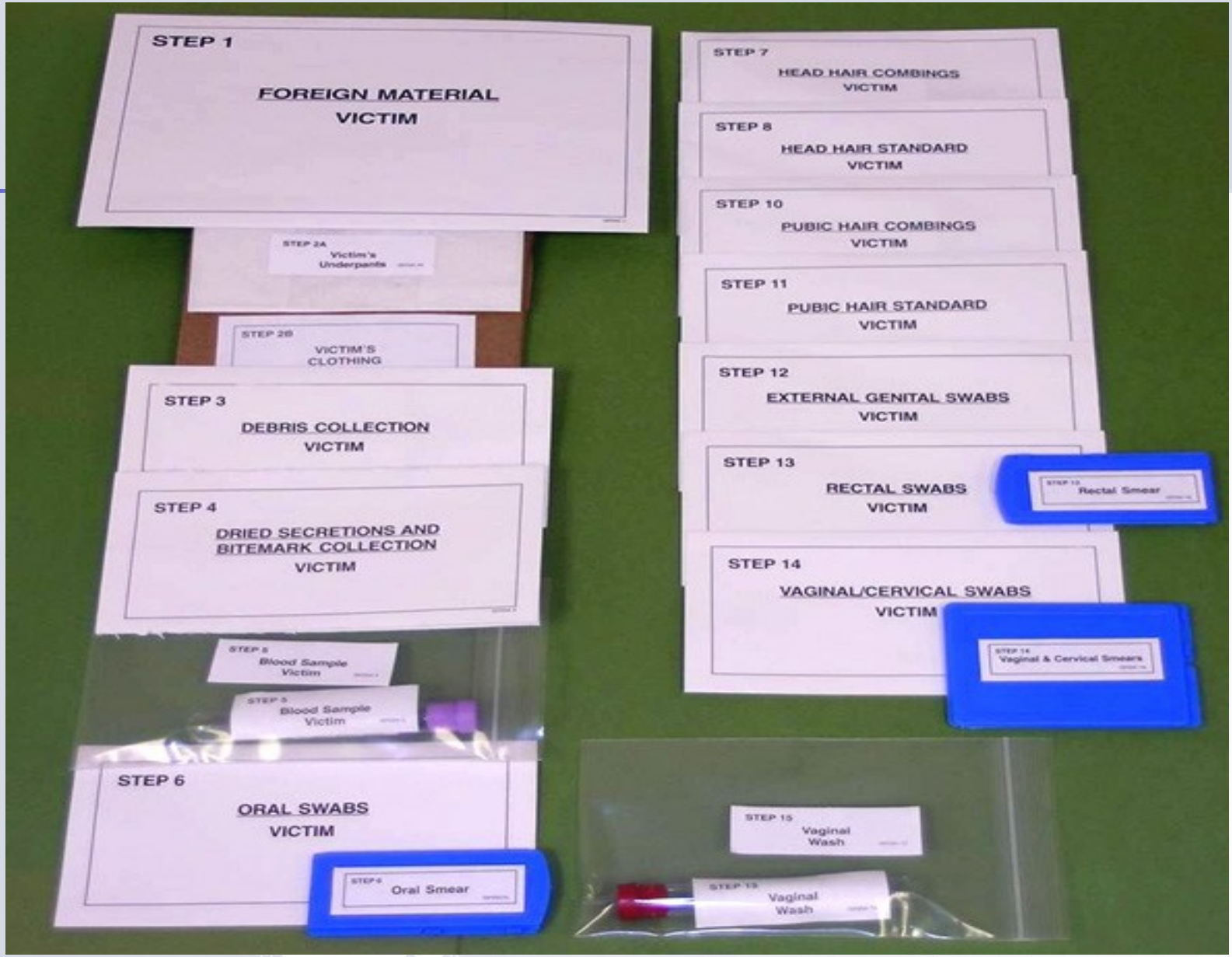

Biyolojik svap alma kiti

Cinsel Saldırı Kitleri

STEP 1
FOREIGN MATERIAL
VICTIM
STEP 2A
Victim's Underpants
STEP 2B
VICTIM'S CLOTHING
STEP 3
DEBRIS COLLECTION
VICTIM
STEP 4
DRIED SECRETIONS AND BITEMARK COLLECTION
VICTIM
STEP 5
Blood Sample Victim
STEP 5
Blood Sample Victim
STEP 6
ORAL SWABS
VICTIM
STEP 6
Oral Smear
STEP 7
HEAD HAIR COMBINGS
VICTIM
STEP 8
HEAD HAIR STANDARD
VICTIM
STEP 10
PUBIC HAIR COMBINGS
VICTIM
STEP 11
PUBIC HAIR STANDARD
VICTIM
STEP 12
EXTERNAL GENITAL SWABS
VICTIM
STEP 13
RECTAL SWABS
VICTIM
Rectal Smear
STEP 14
VAGINAL/CERVICAL SWABS
VICTIM
Vaginal & Cervical Smears
STEP 15
Vaginal Wash
STEP 15
Vaginal Wash

Örnek ve Delil Toplanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- Her delilde ayrı eldiven kullanılmalı, maske takılmalı,önlükle ve saçlar toplu ve boneli çalışılmalı,
- Kontamine olanlar sıklıkla değiştirilmeli,
- Makas,pens gibi aletler her bir örnek toplama sonrası %5'lik hidrojen peroksit ile yıkanmalı,

Örnek ve Delil Toplanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- Konuşma,öksürme elleri ağza veya buruna temas etmemeli, yiyecek, içecek veya sigara tüketimi olmamalı,
- Delillerin ayrı ayrı kimlere ait oldukları ve nereden toplandığı mutlaka kaydedilmeli,
- Kişilere kan nakli yapılmışsa bu bilgilerin laboratuara iletilmesi gereklidir.

Örnek ve Delil Toplanması "Kan"

- DNA analizi için EDTA'lı mor kapaklı 5 ml'lik tüplere veya antikoagülan içeren tüplere kan alınmalı,
- Serolojik ve/veya ilaç testleri yapılacak

Örnek ve Delil Toplanması "Alkol Tespiti için Kan"

- Canlı kişilerden alkol analizi için kan alımı, olayı müteakip en geç 2 saat içinde yapılmalı,
- Kan alınacak bölgenin çevresi, alkol (etanol, metanol ve izopropanol…) İÇERMEYEN dezenfektanlarla temizlenmeli ve steril kuru gazlı bez ile kurulanmalı,
- Mutlaka üç tüp kan alınmalı (en az 2'şer ml); iki tanesi analiz için Laboratuara gönderilmeli, bir tanesi kanı ALAN KURUMDA şahit numune olarak rapor ilgili Cumhuriyet Savcılığına ulaşana dek saklanmalı,

Örnek ve Delil Toplanması
"Alkol Tespiti için Kan"

- Kan mutlaka Sodyum florür veya EDTA'lı tüplere alınmalıdır ve tüp ağzı kesinlikle açılmamalı ve yavaşça 5-6 kez alt üst ederek karıştırılmalı,
- Tüp üzerinde mutlaka; Hastanın Adı-Soyadı,kanın alındığı hastane,kanın alındığı tarih ve saatin yazılı olan etiket/barkod yapıştırılmalı,
- Mutlaka "KAN ALMA TUTANAĞI" eksiksiz doldurulmalıdır.

Örnek ve Delil Toplanması
"Alkol Tespiti için Kan"

- Posta aracılığı ile gönderilecek kan örnekleri alındıkları tarihten itibaren 24 saat içinde postaya verilmeli,

- Kurye aracılığıyla gönderilen kan örnekleri 24 saat içinde ilgili birime sevk edilmelidir.

Örnek ve Delil Toplanması "Uyutucu-Uyuşturucu için Kan-İdrar"

- Kişilerde olay anından itibaren 24 saat içinde kan ve idrar alınmalı,
- 24 saat geçirilmiş ise ilk 48 saat içinde idrar alınması gerekmektedir.
- Bu tür olaylarda (canlı kişilerden) kan ve idrar alımında olay tarihi ve saati, kan ve idrarın kişiden alındığı tarih ve saatin mutlaka bir tutanakla tespit edilmeli ve yazı ekinde gönderilmelidir.

Örnek ve Delil Toplanması "Cinsel Saldırılar"

- Cinsel saldırıya uğrayan kişilerden onam alınmalı ve tecrübeli bir hekim tarafından beden muayenesi yapılarak vajinal, oral ve anal deliller toplanmalı,
- Materyal toplanırken cinsel saldırı kitleri kullanılmalıdır. Böyle bir kitin olmadığı durumlarda vajinal ve anal svaplar her biri ikişer tane olacak şekilde uzun tahta çubukların ucuna sarılmış steril svaplar kullanılabilir,
- Sıvı semen mevcutsa temiz bir iğne ya da tek kullanımlık pipet ile temiz bir test tüpüne aktarılmalıdır ya da sıvı semen temiz bir svaba emdirilerek kurutularak saklanır.

Örnek ve Delil Toplanması
"Cinsel Saldırılar"

Cinsel saldırıya uğrayan kişinin giydiği iç çamaşırlar,giysiler vs. toplanmalıdır.

Örnek ve Delil Toplanması
"Saç-Kıl"

Kimliklendirme Amaçlı

(Makroskobik, Mikroskobik ve DNA analizleri için)

- Saç örnekleri temiz bir çift forseps ile alınmalı,
- En az 10-20 tel (kafa saçı, koltukaltı sakal bıyık) kökleri ile beraber alınmalı,
- Toplanırken saç köküne zarar vermemeye dikkat edilmeli,
- Temiz bir kağıda sarılmalı ve köşeleri mühürlenmiş zarfa yerleştirilmeli(kesinlikle saçı kesmeyiniz),
- Her örnek ayrı ayrı paketlenmelidir.

Örnek ve Delil Toplanması "Saç-Kıl"

Kimyasal ve toksikolojik analiz (Madde bağımlılığı ve kronik zehirlenme olgularında) için örnek alımı:

- En az 300 mg ağırlığında yaklaşık bir kurşun kalem kalınlığında saç dibe en yakın mesafeden ince uçlu bir makas yardımıyla kesilip alınmalıdır.

- Maddelerin vücuda alınma zamanının tespiti için, saçların kademeli olarak kökten uca ayrı ayrı analiz edilme ihtimali yüksek olduğundan saç tellerinin aynı hizada olması ve alınan saç numunelerinin kök ve uçları karıştırılmadan sıkı bir şekilde bağlanması büyük önem taşımaktadır.

Örnek ve Delil Toplanması "Tükürük"

- Üç yolla örnek alınabilir:
  - Temiz pamuk svaplar ile,
  - Steril su ile ağız çalkalanması ile,
  - Temiz bir filtre kağıdı kullanılarak alınabilir.
- Nesep tayinleri için yanakların iç yüzeylerinden bukkal svapla sürüntü şeklinde örnek alınmalıdır.

Örnek ve Delil Toplanması "Tırnak-tırnak altı dokusu"

- Tırnak altlarında bulunma olasılığı olan kan lekeleri ve deri parçaları sağ ve sol ellerden temiz bir kürdanla alınmalı,
- Tırnaklar temiz bir tırnak makası ile dikkatlice kesilmelidir.

Örnek ve Delil Toplanması "Giysiler"

- Giysiler kan, semen, saç, iplik,toprak,bitki, barut,cam parçaları ya da sanığın parmak izinin bulunması açısından önemli bir kanıttır.
- Giysiler yere serilmiş beyaz kağıt üzerinde çıkarılmalı, (eldiven ve az dokunma)
- Silkelenmemeli, katlanmamalı, üst üste gelecek kısımlarına kağıt yerleştirilmeli ve ayakkabılar da çıkarılarak alınmalıdır.

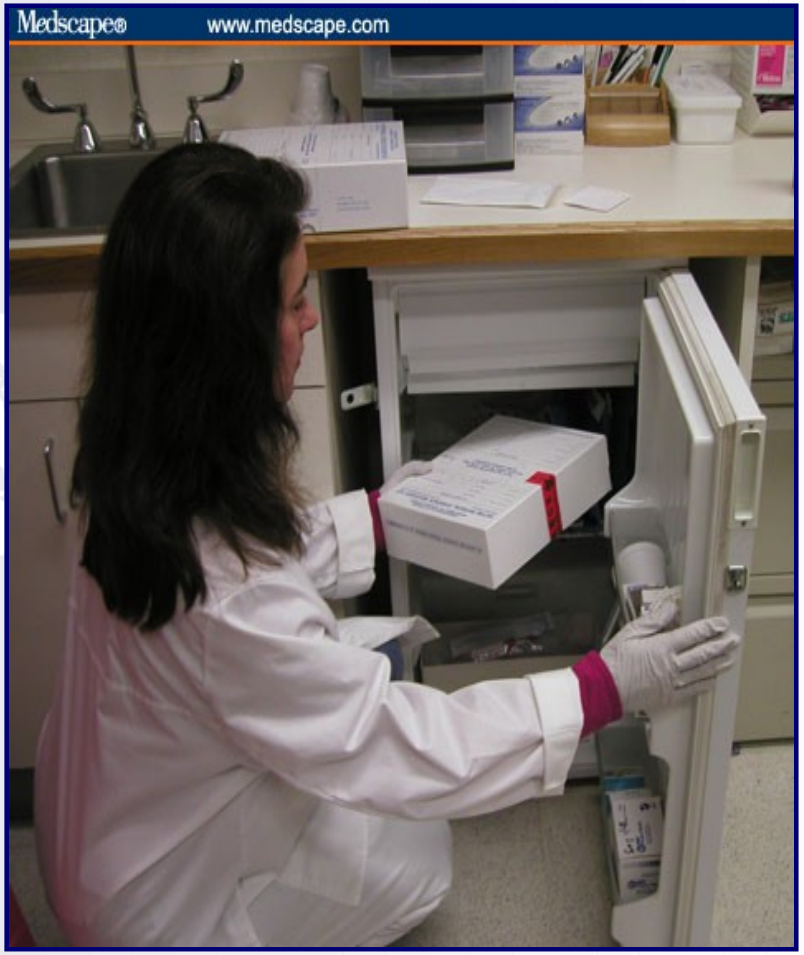
Örnek ve Delil Toplanması "Giysiler"

- Giysiler çıkarılacaksa asla el gücüyle yırtılmamalı,
- Kesim işlemi gerekiyorsa, yaralı alandan uzak ve giysi dikişleri boyunca yapılmalı,
- Kişi sedye üzerinde yatırılarak geldiyse sedyedeki çarşaf da alınmalı,
- Tüm giysiler kağıt paketlere ıslak olmayacak biçimde dikkatlice yerleştirilmeli,
- Kesilmişse "giysiler kesildi" yazısı olan bir kart konmalı ya da dosyaya kaydedilmelidir.

Örnek ve Delillerin Korunması,Saklanması ve Gönderilmesi

Örnek ve Delillerin Saklanması ve Korunması

- Örnek ve deliller +4°C' de buzdolabında saklanmalı ve en kısa sürede laboratuara veya ilgili savcılığa gönderilmeli,
- Donmuş örnekler çalışılabilir ama en sağlıklı koruma 0 °C - +4°C arasındadır.

Örnek ve Delillerin Saklanması ve Korunması (Islak kan ve semen lekeli giysiler)

- Giysiler temiz bir yüzeye konulur ve hava temasıyla kuruması beklenir. Direkt güneş ışığından kaçınılmalı,
- Delillerin konulacağı kutuların hava akımına izin vermesine dikkat edilmeli,
- En uygun malzeme kağıttır.

Mikrobiyolojik Analiz için Gıda Maddelerinden Numune Alınması, Muhafazası ve Laboratuara Gönderilmesi

- Tüm gıda maddesini temsil edecek şekilde örnekleme yapılmalı (Türk Standartları 3135'e göre),
- Numune alma araç ve kapları steril olmalı,
- Numune kapları sıkıca kapatılmalı,
- Depolama sıcaklığında (0°C' de-2°C' de en geç 24 saat içinde) süratle laboratuara ulaştırılmalıdır.

Mikrobiyolojik Analiz için Gıda Maddelerinden Numune Alınması, Muhafazası ve Laboratuara Gönderilmesi

- Her bir numune ayrı ambalaj içine konmalı,
- Önceden tahlili yapılmış ise analiz raporu da ilave edilmelidir.
- **Etiket üzerine:**

-Numunenin niteliği ve kaynağı,

-Numune sayısı ve ağırlığı,

-İmal ve son kullanma tarihi,

-Alındığı yer ve tarih,

-Alındığı andaki numunenin sıcaklık derecesi,

-Numuneyi alan görevlinin adı, soyadı, ve imzası, yazılmalıdır.

Embriyo, Fetus ve Yenidoğan

- Bütün halinde gönderilmeli,
- Koruyucu sıvı konulmamalı,
- Termos içerisinde soğuk zincire uyularak kurye ile gönderilmelidir.

Delillerin Gönderilmesi

- Adli vaka bildirimi Savcılık ya da Polis,
- Savcılık yazısı gelinceye kadar gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda numune alma ve uygun koşullarda bekletme (Onam varsa),
- Savcılık istek yazısına göre hareket:
  - Kurum içinde yapılabilen analizler yapılabilir (Savcı talep etmiş ise)
  - Örnek alınmalı (uygun kaplara) ve soğuk zincir kurularak delil teslim zincirine uygun olarak Savcılığa sevk.

Savcılık veya Laboratuara Gönderilecek Örnek ve Deliller

- Analiz için gönderilecek örnekler fiziksel özelliklerine uygun olarak zarf, naylon, şişe, kavanoz veya madeni kutu gibi temiz ambalajlara konulmalı,

- Gerekiyorsa koli içine yerleştirilmeli ve boş kalan yerlere sünger, kağıt vs. konulmalı,

- Paketlenenen örnek veya deliller dikişsiz veya içten makine dikişli torbalara veya çuvallara yerleştirilir.

Torba ya da Çuval ile Gönderilecek Örnek ve Deliller

- Ağızları tek parça sicim iple usulüne uygun biçimde sıkıca bağlanıp kapsül geçirilerek mum mühür ile mühürlenmelidir.

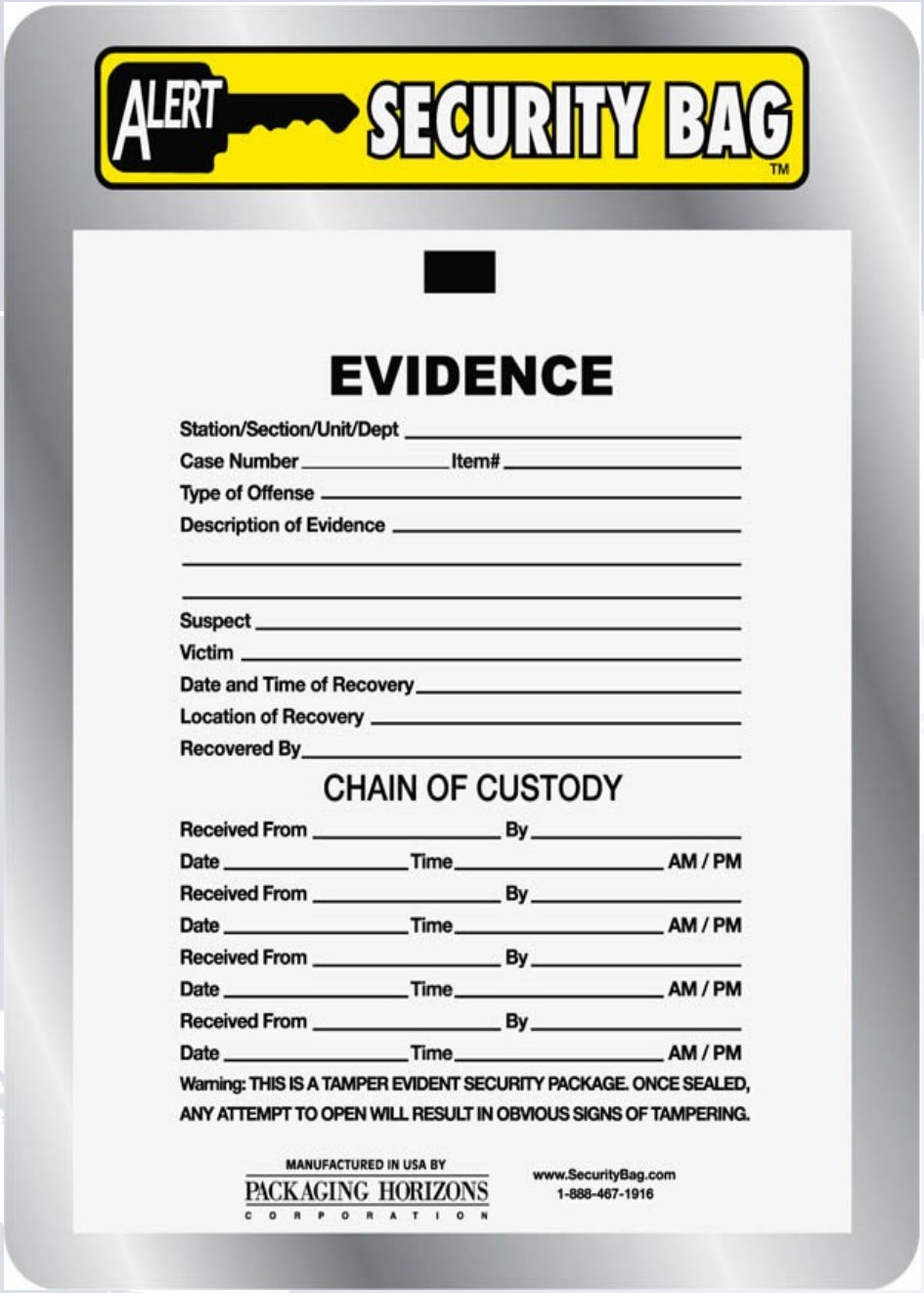

Savcılık veya Laboratuara Gönderilecek Örnek ve Deliller

- Mum mühürlerin üzeri okunur ve mühürlerin kırılmadan yerlerinden kaldırılmayacak şekilde olması,
- Gönderilen her türlü paketin üzerinde; hangi kurum tarafından gönderildiği yazılmalı,
- Gönderilen birimin adresi açıkça belirtilmeli,
- Gönderiler, ilgili Savcılığa ya da Laboratuara posta, kargo veya kurye ile iadeli taahhütlü gönderilmelidir.

.

ALERT
SECURITY BAG
™
[redacted]
EVIDENCE
Station/Section/Unit/Dept
Case Number
Item#
Type of Offense
Description of Evidence
Suspect
Victim
Date and Time of Recovery
Location of Recovery
Recovered By
CHAIN OF CUSTODY
Received From
By
Date
Time
AM / PM
Received From
By
Date
Time
AM / PM
Received From
By
Date
Time
AM / PM
Received From
By
Date
Time
AM / PM
Warning: THIS IS A TAMPER EVIDENT SECURITY PACKAGE. ONCE SEALED, ANY ATTEMPT TO OPEN WILL RESULT IN OBVIOUS SIGNS OF TAMPERING.
MANUFACTURED IN USA BY
PACKAGING HORIZONS
CORPORATION
www.SecurityBag.com
1-888-467-1916

Delil Zarflarının Kapatılması

Mektup tarzı zarflar

- Yapıştırma yerlerinin üzerine gelecek şekilde en az üç adet mum mühürlü,
- Mühürler okunur durumda olmalı,
- Zarf açılmayacak şekilde kapatılmalıdır.

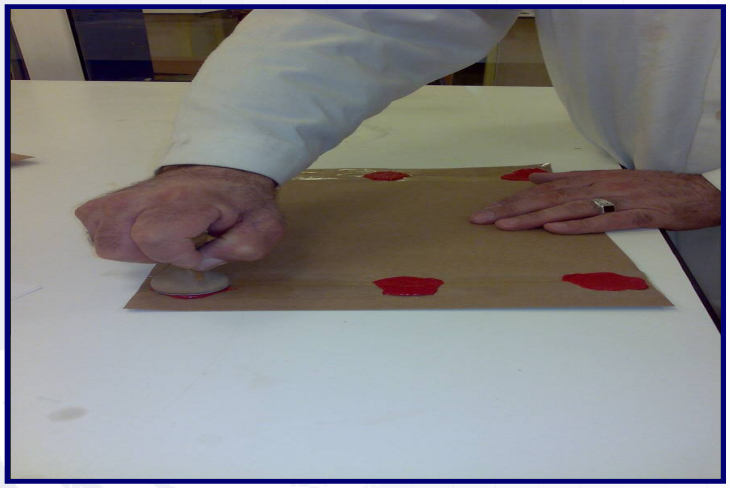
Delil Zarflarının Kapatılması

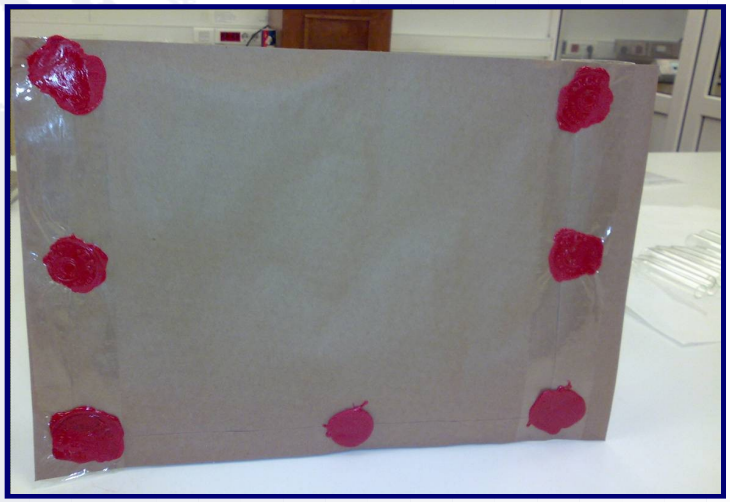
Yanlardan yapıştırmalı olan zarflar

- En az beş yerinden (Dört köşe ve bir orta kısım) tel zımba ile zımbalanmalı,
- Zımba telinin üzerine mum mühür ve mühürlerin okunur olması gereklidir,

Torba zarflar

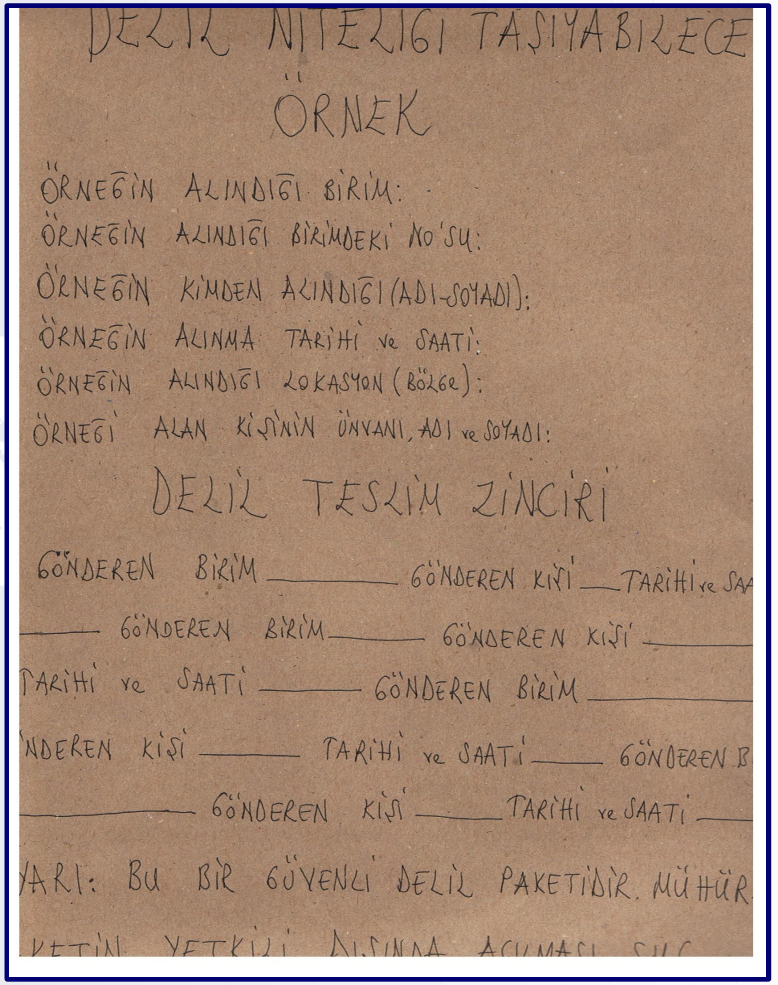
- En az yedi yerinden (dört köşe ve zarfın yapıştırma yerlerinin ortası) tel zımba ile zımbalanıp mühürlenmelidir.

Zarf Üzerindeki Bilgiler

- Delil ile ilgili bilgiler net bir şekilde belirtilmeli,
- Deliller toplandıktan sonra adli laboratuara ulaşana kadar delil ile temas etmiş tüm kişiler kayıt altına alınmalı,
- Uyarı yazısı (yetkisiz kişiler tarafından açılmaması) yazılmalıdır.

Sık Yapılan Yanlışlar???

- Alınan biyolojik materyalin, etiketlenmemesi ya da yanlış veya eksik etiketlenmiş olması,
- Az miktarda numune gönderilmesi,
- Koruyucusuz veya uygun olmayan koruyucularla örneklerin gönderilmesi,
- Yanlış taşıma nedeniyle örneklerin zarar görmüş olması (Tüplerin kırılıp, çatlaması veya örneklerin tüpün dışına sızmış olması, soğuk zincire uygun gönderilmemesi),
- Delil teslim zincirine uygun olmayan sevk.

KAYNAKLAR

- Kolusayın M.Ö., Karadayı B. " Biyolojik Materyallerin Toplanması, Saklanması ve Transferi" İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Laboratuar Ders Sunumları.
- Yükseloğlu E.H. Adli Tıp Enstitüsü Ders Sunum ve Notları.
- The Crime Scene, (Chapter 2).
- http:// www.medscape.org.
- http://www.atk.gov.tr/delilteslim.html
- Raluger Sylidoh, DNA in Crime Solutions, USA.
- Açıkgöz Nihal, Adli Biyoloji Dosyası I-II, Ankara Tıp Fakültesi.
- Bayrak F. ve Altunbaş S.; "Olay Yerinden Mahkemeye"Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı.
- Özden D. ve Yıldırım N. "Adli Vakaya Hemşirelerin Yaklaşımı" Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2009; 73-81.
- İlçe A., Yıldız D., Baysal G. Özdoğan F. Taş F. "Acil Servislerde çalışan sağlık bakım personelinin adli olgularda delillerin korunması ve saklanmasına yönelik bilgi ve uygulamaların incelenmesi" Turkish Journal of Trauma and Emergency Surgery 2010; 16 (6) : 546-551.

Meslek yaşantınızda sorunsuz ve sıkıntısız günler dileğiyle..

bkaradayi1970@yahoo.com
kolusay@istanbul.edu.tr